

do křížku a žij jej; nepřehej před ním a nespílej mu. Není tak špatný, jako jsi ty.“ A odchází-li po dvou letech ze svých lesů, činí tak proto, že se mu zdá, jako by měl žít ještě několik jiných životů, kterým se musí nyní oddat. —

Jak *mladý* filosof je Thoreau, jest nejpatrnější z toho, že filosofuje nejvíce *smysly*, daleko více alespoň než mozkem: dobrá polovina jeho filosofické metody je v jeho krásných, jemných, bystrých smyslech, zejména v úžasném zraku lovice a rybáře, kterým *pozoruje*, ovšem tak silně a nově, že *vyčítá* jimi z přírody a vesmíra věci, kterých by jiný ani se nedohádal. Thoreau svým zrakem opravdu čte — čte z písku, zvířat, stromů, hvězd, tvarů i barev.

Kniha jeho je hrdinská v samostatnosti a původnosti: nepřijímá skoro nic z druhé ruky, dobývá si všeho sama, propaluje se ke všemu sama. Pro Thoreaua není cizích zkušeností, rad, všeobecných pravd a tradice. Na chléb, z něhož žije, sám si posekal obilí a sám na ručním mlýnku ráno semlel svoji denní spotřebu.

Thoreau probíjí se všemi schematy a šablonami, vším odvozeným a odtážitým, mrtvou vrstvou tradice a historismu k vlastní prsti a půdě života, k temným živným jeho kořenům: prohlubuje zanesené mělké řečiště jeho. Má neomylný smysl všech základních a prvotných potřeb lidské duše a cítí s rozhorleným hněvem tragiku doby umělé, epigonské a hypercivilisované: v době, kdy moderní člověk dusí se mlsky a je přesyacen cukrovím, ukazuje Thoreau zdraví hladu a zpívá hymnus černého chleba, dobytého prací vlastních rukou.

Tento mystik je realistou ve filosofickém smyslu slova: má úžasný neúchylný smysl *skutečnosti, faktu* — od největšího faktu, věčnosti, až po nejmenší, jakým je stopa lesního zvířete ve sněhu nebo barva podzimního listu, který uvázl v orosené pavučině. Nezmaten navrstvenou lží, klamem a lstí, jde všude rovnou k ní. Není proto i v ethickém a sociálním světě většího odporce model a hastrouš nad Thoreaua: ať jde o stát a církev, ať o majetek a běžné vlastenectví, ať o módní a oblíbenou literaturu nebo noviny a tisíce jiných neřestí, které jsou „chloubou doby“, — Thoreau strhne s nich dvěma třemi škuby divadelní plášt a ukáže pod ním dávno mrtvou, neplodnou hůl a tyč.

Adolf Bayersdorfer's Leben und Schriften

Před jedenácti lety zemřelý konservátor mnichovské Pinakotéky byl nejen jeden z nehlubších znatelů výtvarného umění a výtvarných historiků své doby, ale i duch jemné estetické kultury, rozumějící stejně dramaturgii jako přírodním vědám, hudbě jako teologii, žijící bolestně svůj vnitřní život i život doby. Bayersdorfer byl nekonečně víc než výborný odborník, byl víc i než znatel umění, byl sám umělec, ne-li tvorbou, alespoň citem, kulturou, životem a povahou. Jest neznámý nejen širším kruhům, ale i odborníkům: psal málo, v poslední době svého života skoro nic. A přece nazývá ho Muther „tajným císařem, který ovládal umění a uměleckou vědu své doby“. Žil v nepatrném postavení, prost všech osobních ambicí, a plnými rukama rozdával své úžasné vědomosti: tisíce obrazů v nejruznějších galeriích bylo jím pojmenováno, tisíce obrazů k jeho radě zakoupeno majetníky soukromých galerií (do Lichtenšteinské galerie, do sbírky Lanckoronského, barona

Marckwarda ve Florencii a j.), řada mladých historiků a kritiků vychovávala se ve styku s ním, z jednovětvých bystrých jeho výroků, obsažnějších než celé články jiných. Při úžasném historickém svém vzdělání cítil a žil Bayersdorfer vášnivě tepnou moderní soudobé tvorby. Poněvadž poznal a procítil skutečně minulé umění tak hluboce a vášnivě jako málodruhý, miloval umění přítomné, skutečně velké a ryzí umění dneška očistěným zrakem srdce. Nenáviděl literární umění, ilustrace světových dějin, genre jako kopisty, kteří odkoukali kultury starých mistrů. Bojoval za ty, kdo z plnosti chvíle i z plnosti duše a povahy tvořili nové umění: Böcklina, Thomu, Hanse von Marées, Adolfa Hildebranda, Leibla, Haidera, Trübnera a Fröhlichera — je vykládal kritikům, je prodával sběratelům. Na technice Böcklinově má velkou účast: ze starých knih malířských vypisoval svému florentinskému příteli malířské recepty.

Spisy, které přináší přítomný svazek, jsou vlastně jen odštěpky bohaté činnosti Bayersdorferovy, více méně náhodné úlomky vnitřního bohatství, které v sobě nosil, ale i tak ukazují myšlenkovou krásu a spisovatelský takt a citovou noblesu svého autora. Z každé řádky je patrné, že to nepsal psavý odborník, ale člověk vnitřní kultury, člověk jemných a cudných vztahů k velikým hodnotám umění a života. Několik listů ukazuje, kolik síly a něhy žilo v tomto podivném člověku, který se sám nazýval Hamletem mezi spisovateli.

Max Liebermann: Jozef Israels

Malá brožurka německého malíře o slavném holandském kolegovi a příteli, sepsaná o něm k jeho vlastní žádosti, plná vroucnosti a moudrosti jako obdobná práce téhož autora o Degasovi, s níž se shoduje objemem i formátem. Liebermann vykládá vlastní problémy tvorby, cíle a smysl moderního převratu i vztahy jeho k velikým, vrcholným uměleckým zjevům starého umění s prostotou a jasností, která jest darem domyšlených a docitěných procesů umění a života a jako průhledná zrcadlivost podzimního vzduchu dědictvím došumělých varů a kvasů léta a jara. Kniha jest při nepatrnosti objemu neobyčejně obsažná a jadrná: poví na několika stránkách všecko, k čemu by jiní školští a odborní estetikové a kritikové potřebovali těžkých knih a co by pak ještě svoji terminologií a žargonem, které jsou tak velebnými a důmyslnými maskami prázdnoty — obešli a zamlčeli. Kdo ví, že posud nejcennější příspěvky k teorii umění podali právě umělci, může se radovat jen z toho, vyslovuje-li se otevřeně umělec o svém umění nebo o vynikajícím jeho reprezentantu. — Knížka přináší také reprodukci leptu a několika kreseb a obrazů Israelových.

Chytil se

Můj epilog k mrštikoviádě

V minulém ročníku „Volných směrů“ [viz zde na str. 75—95] měl jsem s Vilémem Mrštíkem polemiky o jeho styl: vybral jsem z jeho článků řadu dokladů jeho